

Jesenec okrouhlostý (*Celastrus orbiculatus*)

České jméno: jesenec okrouhlostý, zimokeř okrouhlostý

Anglické jméno: oriental bittersweet. Asiatic bittersweet

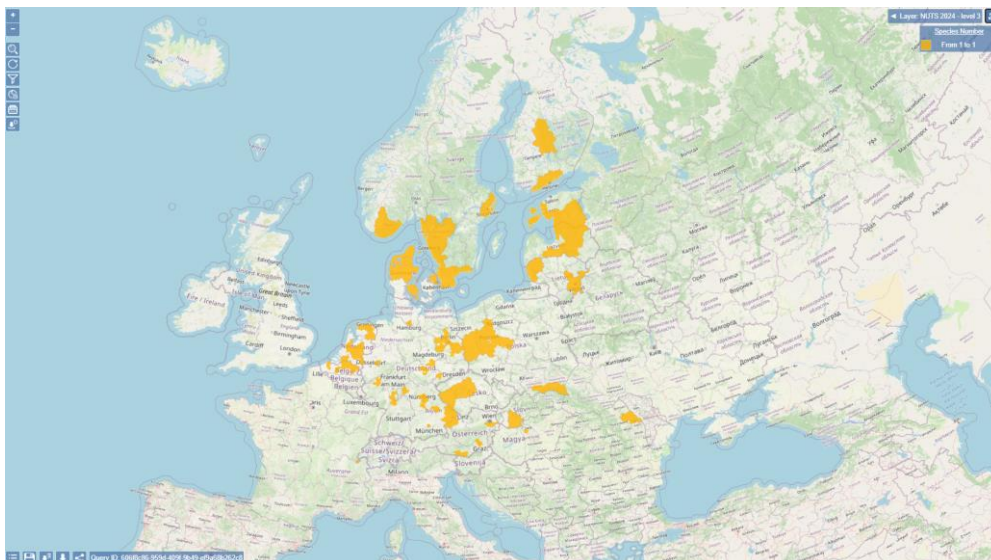
Čeleď: *Celastraceae*

Obr 1: Jesenec okrouhlostý. Foto: Cbaile19.

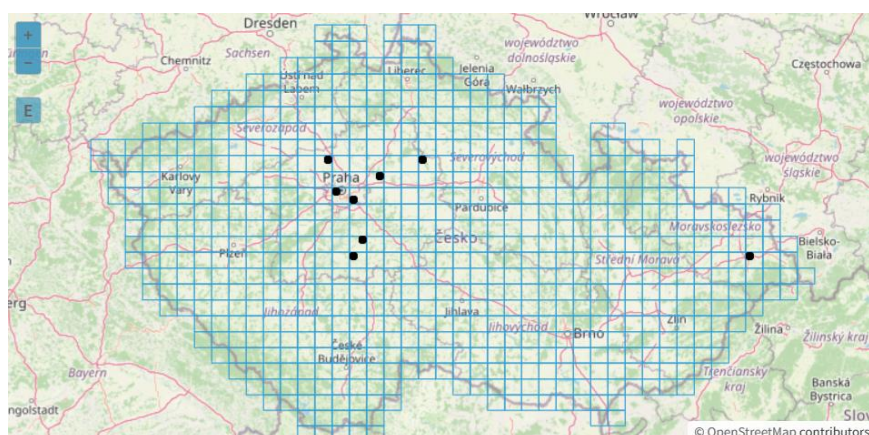
Původ: Pochází z východní Asie – z Číny, Japonska a Koreje, kde je nejrozšířenějším druhem rodu *Celastrus*.

Sekundární rozšíření: Jesenec se do Evropy dostal kolem roku 1860 jako okrasná rostlina a již krátce poté se objevil v nabídce zahradnických obchodů. První známý případ zplanění byl zaznamenán v Německu v 50. letech 20. století. Dnes se vyskytuje jako přechodně zplaňující nebo zdomácnělý druh v několika evropských zemích, a to zejména v blízkosti měst a na člověkem narušených stanovištích. V Rakousku, Německu a Polsku však již byl jesenec nalezen i v přirozených biotopech, dále od urbanizovaných oblastí. V Severní Americe je považován za invazní druh, který narušuje přirozené ekosystémy a ohrožuje původní druh jesenec popínavý (*C. scandens*) křížením. Podobný vývoj probíhá také na Novém Zélandu, kde byl druh zaznamenán od 80. let 20. století.

Obr 2: Jesenec okrouhlostý v Evropě – EASIN (<https://easin.jrc.ec.europa.eu/spexplorer/search/>)

Rozšíření v ČR: V České republice ojediněle na několika lokalitách. Výskyt taktéž možný v některých parkových výsadbách.

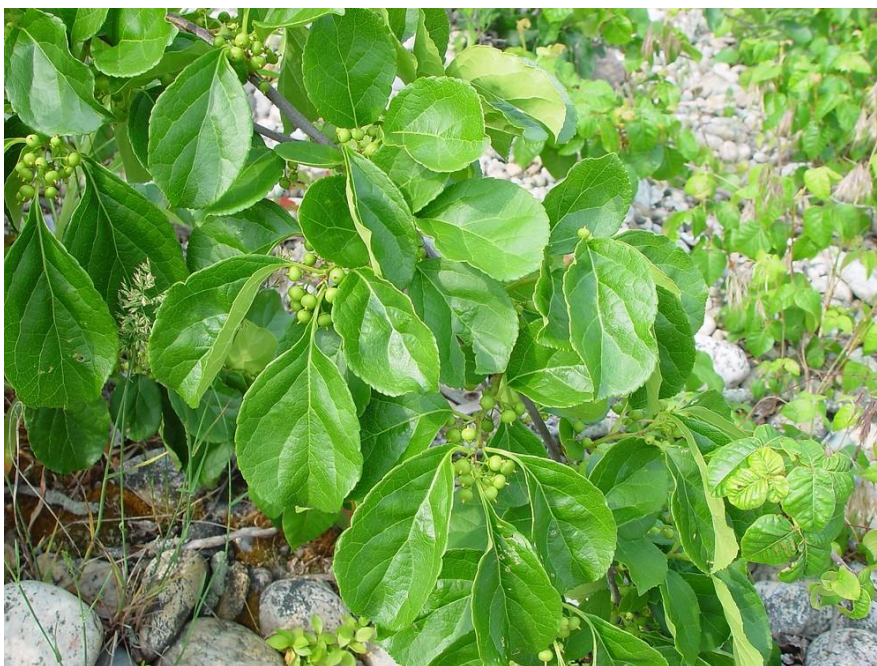

Obr 3: Jesenec okrouhlostý v ČR – Pladias (<https://pladias.cz>)

Cesty zavlečení: Jesenec okrouhlostý patří pro své nápadně zbarvené plody mezi atraktivní okrasné rostliny. Byl tedy vysazován do urbánního prostředí řady zemí. Postupně začal zplaňovat, zejména v okolí zahrad a parků. V některých regionech se tak samovolně šíří i do volné přírody.

Popis: Jde o opadavou popínavou rostlinu. Má hladké, na průřezu kulaté větvičky světle až tmavě hnědé barvy, často s nápadnými lenticelami (drobné bradavičnaté útvary na povrchu). Starší kmínky mohou dosahovat průměru až 10 cm. Nemá žádné úponky, obtáčením proti směru hodinových ručiček kolem opory se dostává výše po podkladu. Listy jsou střídavé, lysé, lesklé, variabilní ve tvaru i velikosti – od široce vejčitých po téměř okrouhlé, dlouhé 2 – 12 cm, se zubatým okrajem a klínovitou bází. Květy jsou drobné, žlutozelené, většinou jednopohlavné, soustředěné v květenství - laty. Rostlina je převážně dvoudomá. Plodem jsou kulovité tobolky (6 – 8 mm), které při dozrávání žloutnou a následně se trojlaločně otevírají, aby odkryly jasně červený míšek obalující semena. Tobolka a míšek dlouho přetrvávají i na již

bezlistých větvích. Výrazným identifikačním znakem jsou i drobné kulovité úžlabní pupeny (1 – 3 mm), jejichž vnější šupiny mohou být přeměněny v drobné trny.

Obr 4: Listy j. okrouhlostého a zelené plody. Foto: Arthur Haines.

Možnosti záměny: V Severní Americe bývá jesenec okrouhlostý často zaměňován s původním jesencem popínavým (*Celastrus scandens*). Spolehlivým rozlišovacím znakem je umístění květenství a plodů – j. okrouhlostý má květenství v paždí listů, zatímco j. popínavý vytváří květenství na koncích větévек. Dalším rozdílem je barva vnějšího obalu plodu: u j. okrouhlostého je více do žluta, zatímco u j. popínavého spíše do oranžova. Vnitřní míšek má u obou druhů červenou barvu. Rozlišování podle listů (j. okrouhlostý listy více okrouhlé a s tupou špičkou) není vzhledem k variabilitě tvarů listů spolehlivé.

Obr 5: Jesenec popínavý – plody na koncích větévек
Foto: Wikimedia Commons

Obr 6: Jesenec okrouhlostý – plody v paždí listů.
Foto: Sten Porse

Riziko: Velmi konkurenceschopný druh. Díky toleranci k zastínění, rychlému růstu při uvolnění prostoru, každoroční produkci velkého množství životaschopných semen a schopnosti přežívat v různorodých podmínkách se snadno šíří, zejména na narušovaných plochách. Dovede se ale snadno množit i vegetativně, pomocí úlomků kořenů. Jesenec přerůstá a utlačuje původní dřeviny, může šplhat po kmeni až do korun stromů a dusit je svým ovíjivým růstem. Velmi zranitelné jsou zejména suché dunové lesy, trávníky a borové či smrkové lužní a pobřežní lesy. Vzhledem k tomu, že se dokáže dobře uchytit v lužních a pobřežních stanovištích, existuje reálné riziko, že se v budoucnu začne intenzivněji šířit podél vodních toků.

Likvidace: Eradikace naturalizovaných populací jesence je náročná a nákladná. Klíčová je tedy včasná detekce druhu a rychlá eradikace malých populací. Účinná likvidace může být zajištěna mechanicky, tedy opakovaným sečením či vyřezáváním. Zvláště pokud se vyřezávání provádí během vegetační sezóny častěji než jednou měsíčně. Menší porosty lze likvidovat ručním vytrháváním. V USA se osvědčilo i spásání porostu kozami nebo ovci. U mechanické likvidace je potřeba zajistit, aby nedocházelo k zakořenění odstraněných částí rostlin a tedy dalšímu šíření. Pro úspěšnou regulaci na větších plochách se doporučuje kombinovaný přístup: sečení nebo vyřezání (cca 5 cm nad zemí) a okamžité zatření pařízku herbicidem. Nejúčinnější se jeví selektivní triclopyr, použitý na výhonky přibližně měsíc po sečení, ideálně v pozdním létě.

Zdroje:

Gudžinskas Z., Petrulaitis L., Žalneravičius E. 2020. Emerging invasion threat of the liana *Celastrus orbiculatus* (Celastraceae) in Europe. *NeoBiota* 56: 1-25.

Van Valkenburg J. 2021. Information on measures and related costs in relation to species considered for inclusion on the Union list – *Celastrus orbiculatus*. Technical note prepared by IUCN for the European Commission.

Global Invasive Species Database 2025. Species profile: *Celastrus orbiculatus*. Dostupné z: <http://www.iucngisd.org/gisd/species.php?sc=156>

<https://www.cabidigitallibrary.org/doi/10.1079/cabicompendium.12009>

Obr. 1: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Celastrus_orbiculatus,_2019-11-11,_South_Side_Slopes,_01.jpg [10. 7. 2025]

Obr. 2: EASIN (<https://easin.jrc.ec.europa.eu/spexplorer/search/>) [10. 7. 2025]

Obr. 4: <https://gobotany.nativeplanttrust.org/species/celastrus/orbiculatus/> [10. 7. 2025]

Obr. 5: https://en.wikipedia.org/wiki/Celastrus_scandens#/media/File:Celastrus_scandens_fruit.jpg [10. 7. 2025]

Obr. 6: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Celastrus-orbiculatus-fruits.jpg> [10. 7. 2025]

Citace: Čolobentičová L., Görner T. 2025. Jesenec okrouhlolistý, informační karta, AOPK ČR, Dostupné na: <https://invaznidruhy.aopk.gov.cz/invazni-druhy-z-unijnihho-seznamu>